

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Quid S. Thom & alij sentiant. ca. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

quantur: ac proinde illud sit veluti sedes, & domicilium: terra autem appelletur subscellum pedum suorum: quia Deus homo factus in terra cum hominibus conuersatus est. Ipsa etenim Christi caro, pes Dei dicitur (inquit Damascenus) ac proinde terra scabellum pedum suorum. Quæ quamuis vera sint, negari non potest eo modo loquendi Dei magnitudinem, & immensitatem more humano in Scriptura significari, quod extrema mundi ita impleat, ut sedens in cælo, terram tanquam scabellum pedum suorum habeat. Cum vero dicitur in Psalm. 113. *calum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum*: non ideo dictum est, quia in terra non sit, sed quia cælum ipsum, non autem terra, tanquam aula regia Deo deferuiat, cum in cælo gloria ipsius Beatis appareat, in terra vero hominum gloria, & imperium resplendeat: ideoque cælum Deo: terra autem dicitur data filiis hominum. Eadem quoque ratione Cælum, habitaculum Dei in Scriptura dicitur, ut in Psalm. 112.

DISPUTATIO XXVIII.

An ex operatione Dei in rebus, colligatur præsentia eius in ipsis.

Ex operatione Dei non probari præsentiam eius, sensit Scot.

cap. 1.

Quid S. Thomas, & alii sentiant, cap. 2.

Observationes quædam ad huius controversie explanationem, cap. 3.

Media opinio solutionis testimoniorum posterioris sententia probatur, cap. 4.

Eadem sententia solutionis rationum posterioris opinionis confirmatur, cap. 5.

CAPUT I.

Ex operatione Dei non probari præsentiam eius, in rebus, sensit Scot.

TAmetsi Catholica doctrina, quam paulo ante exposuimus de existentia Dei in omnibus rebus, apud omnes Scholasticos citra controuersiam sit, variant tamen in ratione illius assignanda. Illi, qui putant, rationem existendi in rebus Deo esse operationem, eo probant, ubique esse, quod in omnibus rebus operetur. Contra vero qui affirmant, Deum per nudam suam essentiam in rebus esse, monstrare conantur, hoc ei ratione operationis non conuenire. Referemus igitur singulorum rationes, easque more solito examinabimus.

Scotus.

Ex præsentia omni potentia non colligitur præsentia substantia sensit Scotus.

Okam.
Bassolis,
Gabr.

Attributum immensitatis ratione substantia con-

Prior ratio sit Scoti in 1. d. 37. q. vnica, ubi asserit, ex præsentia omnipotentia Dei in rebus præsentiam ipsius secundum substantiam non probari. Appellat vero præsentiam omnipotentia, præsentiam operationis ac si diceret, ex operatione non satis colligitur præsentia substantia Dei in loco, ubi ipse operatur. Quocirca existimat, operationem non solum non esse ei rationem existendi, ubi operatur: sed etiam per locum (ut aiunt) intrinsecum, ex vi nempe operationis, & omnipotentia, nihil repugnare, Deum in distans operari, nisi aliunde ratione sue immensitatis ubique esset. Scotum secuti sunt Okam in 1. eadem d. q. vnica ubi rationem S. Thom. ex professo impugnat: Bassolis. q. vnica, & Gabr. q. vnica. art. 3. dub. 1. Cum his etiam faciunt, qui putant, Deum secundum suam substantiam præsentem esse infinitis locis imaginarijs extra cælum, quos disp. 26. referemus. Omnes autem vno ore affirmant, attributum hoc im-

CAP. I. & II.

mensitatis, non ratione operationis, sed proxime ex ratione suæ substantia Deo conuenire.

Henricus Deo secundum Scot.

Scotus autem hanc suam sententiam tribus rationibus confirmat. Prima est, quamuis nullum agens corpuscum operari possit, nisi in corpus sibi coniunctum, aut virtute deriuata per spatium continuatum, & sibi coniunctum: id tamen spirituali agenti, præsertim vero infinitæ virtutis, qualis est Deus, necessarium non est. Hoc enim corporato agenti ob ipsius imperfectam, & limitatam virtutem conuenit. Quare si agens infinitæ virtutis sit, loci propinquitate, aut spatij continuatione non indigebit, neque ea limitari poterit: ergo non repugnat intelligere, Deum in distans operari. Secunda ratio, Deus omnipotens operatur nuda suæ voluntatis, voluntas autem eius circa absens, & distans versari potest, ergo & illius etiam operatio. Tertia ratio, ut Deus crearet vniuersum initio durationis opus non fuit, prius fuisse præsentem intervallo, & spatio imaginario, in quo mundus creatus esse videtur: ergo ad operationem non indiget præsentia secundum substantiam. His tribus rationibus non modo directe probat Scotus præsentiam secundum substantiam nulla ratione esse priorem operatione Dei in rebus, sed etiam eisdem, præsertim vero secunda probare videtur, nec ex vi operationis Dei in rebus ipsi secundum substantiam præsentem esse, siquidem in id, quod ab eo distat, recte intelligi potest operari.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

CAPUT II.

Quid S. Thomas, & alii sentiant.

Posterior ratio, qua eadem Catholica sententiam alii colligere contendunt, desumpta est ex operatione Dei transeunt in res ipsas, quas creat, & continuo conseruat: atque ita ex attributo omnipotentia, qua Deus omnia operatur, probant attributum immensitatis, qua Deus per substantiam suam omnia replet. Hac ratione vtuntur cum S. Thom. Caiet. & recentiores aliqui in hunc art. Alber. in 1. d. 37. art. 1. Bonauent. 1. p. d. art. 1. q. 1. Agidius 1. p. d. art. 1. q. 1. & 2. Durand. q. 1. Capreol. q. 1. art. 1. concl. 1. & art. 3. in solut. argumenti contrariam. Ricard. art. 1. q. 1. Thomas de Argent. q. 1. a. 1. atque Ferrar. 1. 3. contra gent. c. 68: & consentire videtur Henricus in summa, art. 30. q. 5. Antifiod. lib. 1. Summae c. 15. q. 1. ad 1. qui cum paulo ante docuisset, sola fide constare nobis existentiam Dei in rebus, tandem ex earum conseruatione infert Deum in ipsis esse. Deinde recentiores Thomistæ, qui hac vtuntur ratione, cum Caietano assensum operationem transeuntem Deo esse rationem, & fundamentum existendi in rebus, sicut corporibus est quantitas ratio replendi locum.

S. Thom.

3

Caietan.

Alber.

Bonauent.

Agid.

Durand.

Capreol.

Ricard.

Argent.

Ferrar.

Henric.

Antifiod.

Rationem vero, & fundamentum existendi in rebus Deo esse operationem tribus modis recentiores confirmare nituntur, primo ex Scriptura, deinde ex Patribus, postremo ratione, primo loco ex Scriptura Psalm. 138. *Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Si sumptero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: supple, etiam illic es.* Subiungit deinde causam, Etenim illuc manus tua deducit me, & tenebit me dextera tua. Non me later quod ait Eugubinus in eum locum, nimirum illis verbis non assignari causam, eo quod in Græco habeatur *καὶ ἐν ἑβραῖο* *וְגַם*, & sensus sit, ut ipse exponit, tantum abest, ut tuam præsentiam effugiam, ut etiam illuc manus tua deducat me,

Probat ex Scriptura Deum esse ubique ratione operationis.

Eugub.

mc,

4 me. Ceterum quamuis illius interpretationem admittamus, non possumus non sub illis verbis causam intelligere. Nam si illuc me posset deducere dextera Dei, etiam si ipse sua substantia ibi praesens non esset, frustra diceret Psalmista, tantum abest, ut effugiam praesentiam tuam, ut illuc etiam manus tua, & potentia deducat me. Id ipsum expressit videtur Paulus Actorum 17. cum de Deo dixit: Non longe abest ab vnoquoque nostrum, & subdit causam, In ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus: Sicut & quidam vestrorum poetarum dixerunt. Quorum sane sententiam ita probare videtur Paulus, ut ex illa optima ratione suam confirmet.

Secundo loco ex Patribus hoc ipsum non obscure colligi putant. Philo enim lib. de confusione linguarum satis post medium, inquit: Deus autem omnia implet non contentus, sed continens. Dicit Deum non contineri, quod non circumscribatur, aut finiatur loco: dicit autem omnia implere ea continendo, quod omnia conseruet, & operatione sua foueat. Ideo ergo censet omnia Dei maiestate impleti, quod ab eo omnia conseruentur. Quocirca tanquam fundamentum, & ratio existendi in rebus, Dei operatio recte assignatur.

Modus hic loquendi Philonis familiaris est sanctis Patribus. Ita loquitur Hilarius in illud Psal. 124. Montes in circuitu eius, & 1. de Trin. parum à prin. August. 1. confell. cap. 3. & de essentia diuinitatis, non longe ab initio, Bernard. ferm. 6. in dedic. Ecclesiae: Anselmus in Prologo c. 19. In eundem modum Theophilus Antiochenus, lib. 2. ad Antholyum, in 5. tom. Biblio. sacrae, parum post initium inquit, Deum non capi loco, quia iam locus maior esset Deo; Verum (inquit) ipse est omnium locus. Ac si dicat, ita in loco est. ut ipse omnia, in quibus est, virtute sua contineat, & conseruet, ac proinde quasi eorum sit locus. Res enim omnis loco suo naturali conseruari dicitur.

Clarius hanc sententiam videtur tradidisse, primum Iulianus de summo bono, lib. 1. cap. 2. his verbis: Immenitas diuina magnitudinis ista est, ut intelligamus eum intra omnia, sed non inclusum; extra omnia, sed non exclusum: & ideo interioriorem ut omnia contineat, ideo exterioriorem ut in circuitu scripta magnitudinis suae immensitate omnia concludat. Per id ergo quod exterior est, ostenditur esse creator: per id quod interior, gubernare omnia demonstratur. Ac si dicat, ideo intra omnem est creaturam secundum substantiam, quia omnia ita gubernat, ut esse eorum ab ipso pendeat. Deinde Damasc. de fide, cap. 16. locum Dei vniuersae definiens, asserit, eum esse, ubi perspicua eius operatio existit. Ipse enim, inquit, circa vllam permixtionem omnia permeat, rebusque omnibus efficacitatem impertit. Postremo Anselmus in Monologio, c. 21. prope finem post multa in eodem c. & precedenti, quae hanc videtur confirmare sententiam, concludit his verbis: Sed quia aliquid sine ea (scilicet essentia Dei) neque visum, neque vquam est, necesse est illam esse ubique & semper. In quem sensum dixerat cap. 20. Quando est in vno loco, nullum bonum & nulla essentia est interim in aliis locis, quia sine ea prorsus aliquid non existit, ac si diceret: si Deum in vno loco concludamus, cetera omnia prorsus interire, necesse est: id quod verum non esset, si Dei operatio sine illius praesentia in rebus posset intelligi, ut Scorus contendit.

Tertio loco hae sententiae ratione in hunc modum probatur. Causa necessario coniuncta est

cum suo effectu, ut tradit Arist. 7. Phys. à textu 10. Aristot. vsque ad 13. Deus autem est causa rerum omnium, imo & propria causa ipsius esse, sicut ignis est propria causa alterius ignis, & calor caloris, non tantum initio, cum res incipiunt, sed quandiu illarum esse manet, quia omnia continuo fouet, & conseruat: ergo rebus omnibus secundum suam substantiam coniunctus esse debet.

Hanc rationem ita explicant Caiet. & Ferrar. ut maior illius propositio intelligenda sit de causa, quae operatur (ut aiunt) immediatione virtutis, & suppositi. Quae res secundum Caietanum idem est, Deum esse praesentem secundum potentiam proximè operantem, atque secundum essentiam, & substantiam. Asserunt autem, illud agens operari immediatione virtutis, quod virtute propria, nec aliunde mendicata; immediatione vero suppositi, quod sine alia causa sibi supposita, & interiecta, in aliquid operatur. Sic vero intellecta propositione, optime sequitur Deum ubique esse: ipse enim ita est propria causa ipsius esse in rebus omnibus, ut illud efficiat, & propria virtute absque vlla alia causa intermedia continuo conseruet: operatur ergo in rebus omnibus immediatione virtutis, & suppositi, ac proinde ipsis coniunctus secundum substantiam esse debet: appellant vero esse rerum non solam existentiam, sed totum esse ipsarum, quod continua quadam creatione à Deo conseruatur: Amplius autem explicans Caietanus hanc sententiam, inquit, hanc praesentiam Dei in rebus bifariam capi posse: tum pro contactu Dei cum illis, qui quidem nihil est aliud, quam ipsius Dei operatio: tum etiam pro relatione praesentiae, quae in Deo est aliquid rationis, cuius veluti fundamentum est operatio. Ex quo infer, operationem esse Deo rationem existendi in loco, sicut est quantitas corporibus. In quem sensum Aegidius d. illa 37. a. 2. q. 1. dixit, Deum esse in loco non propter quantitatem molis, sicut corpora, sed propter quantitatem virtutis, quae est sua ipsius operatio.

Præterea recentiores aliqui praedictam sententiam ita confirmant. Impossibile est, aliquid moueri etiam à Deo de extremo ad extremum sine transitu per medium: ergo impossibile est, Deum in locum distantem operari. Sed quemadmodum mobile debet continuo per spatium moueri, ita quodcumque agens, etiam Deus, debet continuo per medium operari, ac proinde esse in toto medio, ubi operatur; sicut mobile est in toto spatio, per quod mouetur. Postremo alij probant, quia cum potentia Dei sit infinita, recte sequitur ex vi suae operationis Deum ubique esse. Nam si potentia Dei peculiari loco concluderetur, finita esset.

CAPVT III.

Observationes quaedam ad huius controuersiae explicationem.

A Nequam meam in hac difficultate sententiae proferam, duo praemitam notatione digna. Vnum est, tametsi omne agens necessario debet esse coniunctum secundum substantiam cum suo effectu, hoc ipso quod operatur, id tamen non eadem prorsus ratione Deo, & agentibus creatis conuenire posse: nam agentia creata, praesertim si corporea sint, de quibus agit Aristot. 7. Physic. text. illo 10. iam citato, ad hoc ut operentur, indigent loci propinquitate. Quare tanquam aliquid praeuium, & ad agendum requisitum, propinquitas in ipsis

Caietanus.
Ferrar.
Explicatur à
Caietano ra-
tione in-
tuitiva
s Thom.

7

Aegidius.

Rursum con-
firmatur.

8

Tertia proba-